

Evaluatie ‘Grof afval op afspraak’

Wat is het effect van de pilot ‘Grof afval op afspraak’ in Watergraafsmeer en hoe ontwikkelen we deze aanpak verder?

INLEIDING

De gemeente Amsterdam heeft de ambitie om het ophalen van grof afval te harmoniseren en duurzamer te organiseren. In het uitvoeringsplan afval (2016) besloot de stad om een pilot (businesscase genoemd) te starten waarin de stad gebruik gaat maken van een meldsysteem voor grof afval dat ook mogelijkheden biedt om maatwerk te leveren voor specifieke gebieden. Deze pilot ‘Grof afval op afspraak’ vond plaats in Watergraafsmeer en startte in mei 2018.

Vanuit organisatieadviesbureau Hiemstra & De Vries evalueerden we het effect van de pilot en brachten we advies uit over het optimaliseren van grof afval op afspraak. Hierbij hebben we rekening gehouden met de ambitie van gemeente Amsterdam om het afvalbeleid te harmoniseren.

De evaluatie voerden we uit aan de hand van het evaluatiekader van het MT Afval en Grondstoffen van stadsdeel Oost. Hierin besloot het MT om de pilot te evalueren op vijf criteria, namelijk ‘duurzaamheid’, ‘schoon’, ‘bewonerstevredenheid’, ‘medewerkerstevredenheid’ en ‘kostenefficiëntie’. Voor de evaluatie voerden we een document- en cijfermatige analyse uit op basis van de aan ons aangeleverde data, documenten en de bewonersenquête. Daarnaast voerden we interviews uit met medewerkers en organiseerden we twee bewonersbijeenkomsten. Hieronder beschreven we de belangrijkste uitkomsten.

DUURZAAMHEID

Grof afval op afspraak is potentieel een duurzamere manier van grof afval ophalen dan de aanpak met vaste ophaaldagen. Het geeft meer inzicht in de grof afvalstromen, wat een belangrijke bouwsteen is op weg naar een circulaire economie. Daarnaast verwachten we dat de gemeente Amsterdam met deze aanpak sneller in staat is om te reageren op veranderende hoeveelheden aangeboden grof afval.

Kijken we naar de effecten van de huidige pilot, dan zien we een flinke afname van de hoeveelheid aangeboden afval in het gebied. Dit valt slechts deels te verklaren. De belangrijkste reden lijkt de afname aan aangeboden grof afval langs de straat. Grof afval op afspraak lijkt daarmee de drempel te verhogen om grof afval op die manier aan te bieden. In plaats van het aanbieden van grof afval aan de straat kiezen steeds meer bewoners ervoor om grof afval naar één van de afvalpunten te brengen. Dit is een positieve ontwikkeling, omdat bij het afvalpunt zoveel mogelijk grof afval gescheiden wordt. Via bewoners horen we ook dat ze vaker grof afval klein maken, zodat het in een ondergrondse container past.

Hoewel we een duidelijke toename van het percentage opgehaalde ophaalorders door kringloop 'de Locatie' zien, kunnen we hiermee niet concluderen dat grof afval op afspraak ook leidt tot meer hergebruik. In de overige gebieden is een vergelijkbare toename te zien en hergebruik door een kringloop is over het algemeen niet de belangrijkste bron van hergebruik. Het ontbreekt verder aan data van overige platforms die hergebruik stimuleren.

SCHONE STRATEN

Watergraafsmeer is met de komst van de pilot 'Grof afval op afspraak' minder schoon dan voor de pilot. Dit blijkt uit objectieve metingen (CROW-gegevens), de MORA-meldingen en uit de meningen van medewerkers en bewoners. Sommige medewerkers en bewoners zien de wijk gedurende de pilot wel steeds schoner worden, doordat bewoners gewend raken aan het melden van grof afval. Zonder aanpassingen in de aanpak is het niet te verwachten dat de straten schoner gaan worden.

Dat de straten niet schoner zijn geworden is logisch te verklaren. Voor de pilot was er één dag in de week waarop grof afval buitengezet kon worden. In de pilot kon dit drie dagen in de week, op afspraak, waardoor er drie keer per week legaal grofvuil op straat staat. Daarnaast is er meer verkeerd aangeboden (illegaal) grof afval dan voorheen, doordat de eisen strenger zijn geworden. Illegaal grof afval wordt niet direct weggehaald, maar eerst gestickerd als signaal naar bewoners toe. Bewoners vinden deze aanpak niet effectief:

"Het stickeren van illegaal grof afval werkt averechts, vuil trekt vuil aan, het wordt er alleen maar viezer van." Bewoner

BEWONERS KRITISCH EN HOOPVOL

De gemeente voerde een enquête uit onder de bewoners van Watergraafsmeer. Op basis van de enquête en bewonersbijeenkomsten horen we veel kritische en negatieve geluiden over de pilot. Bewoners vinden de straten viezer geworden en ergeren zich aan bewoners die grof afval verkeerd aanbieden. Het melden van grof afval vinden de meeste bewoners relatief eenvoudig. Dat grof afval soms al weg is of niet gevonden wordt, vinden bewoners storend.

Tegelijkertijd zien we ook dat bewoners de aanpak kunnen accepteren als er aantal cruciale verbeteringen worden doorgevoerd, zoals het verminderen van het aantal afspraakdagen en sneller het illegaal grof afval ophalen (minder vaak illegaal afval stickeren). Door bewoners mee te nemen in de ambities van de gemeente en de geplande procesverbetering ontstond tijdens de bewonersbijeenkomst acceptatie over de grof afval op afspraak.

TEVREDEN MEDEWERKERS ALS AANPAK WERKBAAR IS

Onder medewerkers zijn er zowel voor- als tegenstanders van de pilot 'Grof afval op afspraak'. Aan het begin van de pilot waren er nog veel kinderziektes, gedurende de pilot werd de aanpak steeds meer werkbaar. Verschillende procesverbeteringen werden doorgevoerd, zoals de invoering van een beter routesysteem. Hierdoor steeg de tevredenheid over de werkwijze.

AANPAK, IN POTENTIE, KOSTENEFFICIËNTER

Kostenefficiëntie bepalen we op basis van gereden kilometers en de ingezette mankracht. Met de nieuwe aanpak halen de afvalwagens het grof afval gericht op, dit scheelt in de benzinekosten voor de gemeente. Bewoners maken met de nieuwe aanpak juist meer kilometers. In het pilotstadium vraagt de aanpak meer capaciteit dan de vorige aanpak. We verwachten dat bij verdere doorontwikkeling de aanpak grof afval op afspraak efficiënter is dan aanpak met vaste ophaaldagen. De inzet van handhavers en afvalverkenners is niet direct verbonden aan de aanpak en zou apart geëvalueerd moeten worden.

AANBEVELINGEN

Aan de hand van onze bevindingen geven we de gemeente een aantal aanbevelingen mee. In het uitgebreide evaluatieverslag staan deze aanbevelingen verder uitgewerkt.

1. Bepaal de primaire doelstelling en ben hier duidelijk over. Schaal deze aanpak stadsbreed op als duurzaamheid leidend is en de aanpak op korte termijn mag leiden tot minder schone straten en minder tevreden bewoners.

2. Kies een tussenstap om op te schalen naar een stadsdeel, zodat er ruimte voor verdere optimalisatie. Noem dit geen pilot.

3. Zorg voor duidelijke projectstructuur met daarin een maandelijkse prestatiedialoog waarin de effecten van de pilot gekoppeld zijn aan de uitgevoerde experimenten.

4. Breng het aantal ophaaldagen terug van drie naar één. Verminder het stickeren van bijgeplaatst illegaal grof afval om bewoners op te voeden, neem het direct mee. Grof afval ligt dan minder vaak op straat en het is efficiënter.

5. Blijf bewoners continu voorzien van informatie over de werkwijze en regels.